

Det går utmärkt att bila runt Svarta Havet.

Svarta Havet runt per bil är en mindre utmaning än vad man anar. Även om man är nästan senior. Vi svenskar har ju en diffus uppfattning om denna del av Europa. Det har att göra med geografi-och historieundervisningen efter andra världskriget. Efter Berlinmurens fall 1989 och demokratiseringen i Östeuropa med en massa nya självständiga stater som dessutom har öppnat sig västerut har vi mycket kunskap att ta igen.

Våren 2008 ville vi stilla nyfikenheten på det ”nya Europa” och tog bilen på en sväng om ca 1000 mil runt Svarta Havet. Efter 35 dagar och en punktering var vi hemma igen fyllda med upplevelser, minnen och en massa ny kunskap om denna del av Europa.

Läckert renässanstorg

Resan startade med Karlskrona-Gdanskfärjan som var billigaste och bästa överfarten och som lät oss komma utvilade till Polen. Den polska trafikrytmen är hetsig och snabb men på bra vägar, även om asfalten är ojäm. Två kvaliteter av diesel finns. Fast det blev en liten omväg besökte vi staden Zamosc nära gränsen till Ukraina. Denna stads läckra renässanstorg måste besökas om man har vägarna förbi. Dess färggranna nyrenoverade 1500-tals byggnader runt det fyrkantiga torget för tankarna till italiensk prakt och rikedom och får en att inse att Östeuropa kanske inte är så grått och trist som man trott. Stanna här, ta en glass och njut. Boendet är billigt och bra.

Platta Ukraina

In i Ukraina tog vi oss vid Chelm. Som tur var var det en gränsövergång för alla och inte bara för polacker och ukrainare. Det finns sådana. Själva gränspasseringen gick på en halvtimme trots något nonchalanta tullare. Vägarna i Ukraina är av acceptabel norrlandsstandard så vi höll en hastighet av 70-90 km timmen. Dom är asfalterade och är mycket raksträckor genom det platta bördiga jordbrukslandet. Vägskyltarna är få och oftast obegripliga men ibland ser man namnet Kiev eller Odessa på vårt alfabet och förstår att det är rätt väg. Ukraina har genom århundradena krigshärjats svårt och ödelagts genom den brända jordens taktik så man ser inte mycket av gammal kultur möjligen med undantag av vissa städer. Kiev är en sådan stad. Vi såg däremot många krigsmonument i sovjetisk kolossalformat i både Ukraina och Ryssland men inte i Georgien. Där huserade Stalin men han är ju född i landet. Folk är väldigt hjälpsamma och pekar gärna ut rätt väg då man är tveksam. Få pratar engelska eller tyska förutom de unga som väldigt gärna vill testa sina engelska kunskaper. Man känner sig verkligen välkommen. Städerna är det stora problemet, skyltar saknas nästan totalt, vägbanan är ofta undermålig och trafiken känns hotande. Vi körde alltid väldigt sakta i städerna och stannade ofta för att hålla oss lugna och kunna överblicka situationen. Frågade väldigt ofta om vägen och lyckades alltid ta oss genom utan missöden. Vi gjorde ett nattstopp i Kiev vilket var en fantastisk upplevelse men bestämde då att INTE köra in i fler storstäder pga. trafiken och avsaknaden av hänvisningsskyltar som man kunde läsa. Bättre och säkrare är att bo utanför och ta taxi in. Vårt västa bilminne från resan är färden in och ut ur den staden. Kiev i sig själv är väl värt ett besök. Man frapperas av att ”alla” har en öl i ena handen och en cigarett i den andra.

GPS o papperskartor

GPS-navigatorn upphörde att fungera då vi kom in i Ukraina, så vi fick förlita oss på de papperskartor vi inhandlat i en kartbutik i Stockholm. Är man mycket uppmärksam och minutiöst noggrann vid kartläsningen blir det nästan ingen felkörning. Från Kiev är det ”motorväg” söderut mot Odessa och Krim. Men vi mötte en traktor på vår väghalva som

klippte grässträngen så se upp. Odessa är säkert värt att besöka men dit flyger vi någon annan gång.

Datjornas Krim

Krimhalvön har någon sorts självständighet fast det tillhör Ukraina sedan den ryska "diktatorn" Nikita Chrusjtjov på 1960-talet skänkt halvön till Ukraina. Halvön är mycket "rysk" och besöks årligen av miljoner ryska semesterturister. Här mötte vi ett hiskeligt regnväder så det var bara att stå still tills det gick över. Vi bodde två nätter i staden Jalta och vandrade dess kilometerlånga berömda strandpromenad många gånger. Där såldes allt, både kvalitet och skräp, folk spelade schack, violinkonsert i den "högre skolan", andra drack vodka eller rysk champagne. Turisterna var uppklädda och sminkade som för fest och ägnade kvällen åt att promenera.

Lenin och kapitalet

"Kommunismens död" konstaterar vi på strandpromenadens ena ände där den väldiga Leninstatyn som närmaste granne fått ett av kapitalismens kännetecken, den amerikanska hamburgerkedjan McDonald. Och den var välbesökt! Och det ser Lenin varenda dag. Staden Jalta är väldigt kuperad och väl försedd med praktbyggnader varav många fungerar som hotell. Det tog oss en halvtimme att hitta ett bra hotell mitt i centrum för 600 kr per natt. Kusten är rikligt beväxt med stora träd vilket gör det svårt att se alla de mångomtalade gamla ryska datjor som finns i bergen. Man måste vika av huvudvägen och snirkla sig ner mot havet men då öppnar sig en helt ny värld av vackra byggnader. Det är enkelt då vägvisningen är på vårt alfabet. Vi besökte slottet Livadia där Jaltakonferensen hölls 1945. Då möttes ledarna för alliansen mot Nazityskland och ritade om Europas karta inför Tysklands kapitulation, en karta som var beständig tills Berlinmuren föll 1989. År 1990 satt Michail Gorbatsjov fängslad på Krim några dagar på sin datja i samband med att Sovjetunionen upplöstes och Ryssland återuppstod.

Solbad på betong

Några sandstränder ser man inte runt Svarta Havet förrän man kommer långt västerut. På Krim solar man stående eller sittande- halvliggande på stora cementbänkar. Vattnet är kallare än i Medelhavet sägs det och mindre salt. Stränderna är rejält steniga. Det finns sandständer men vi såg dem inte förrän i Georgien, Västra Turkiet, Bulgarien och Rumänien. Dom är finast efter västra delen havet. På Jaltas långa strandpromenad i en av många restauranger intog vi en sjurätters praktmiddag med rysk kaviar och massor av champagne för 350 kr per person. Billigt och gott. Utanför small och lyste det av fyrverkerier för man firade krigsslutet den 9 maj och hyllade alla sina krigshjältar av bägge könen. Dom spatserade fram och tillbaka på promenaden uppklädda och medaljprydda. De som inte gick för egen maskin använde käpp, rullator, rullstol eller stöddes av stolta anhängare. Andra världskriget kändes mycket nära. Sista natten blev vi bjudna på en väldigt blöt fest av ett ukrainskt par, bägge chefsjurister i kommun eller stat. Vi träffades på vårt pensionat, skålade och krossade glas på riktigt ryskt manér.

Muta förekommer

Färjan över till Ryssland klarades av utan missöden. Gränspassagen mellan Ukraina och Ryssland tog några timmar, först när vi insåg att nyckeln hette Euro eller Dollar löste det sig snabbt, fem Euro gjorde att tullkvinnan mjuknade och inte krävde så mycket konstigheter av oss. Att "betala" är förmodligen väldigt etablerat men känns ovanligt för oss. Alla papper var i ordning men den kvinnliga tulltjänstemannen krånglade hela tiden och ville inte förstå, men några Euro hjälpte.

Visumtvång

För att komma in i Ryssland måste man ha visum, Enklarest tar man hjälp av en resebyrå över nätet för en mindre summa. Man måste veta vilken dag man korsar gränsen och första hotellet. Sen bör man ta en tilläggsförsäkring för bilen men allt det hjälper resebyrå till med. Vi betalade hela Rysslandsvistelsen i förskott. Klokt är att vara ute i god tid, månader innan. Ryssland var det enda landet runt Svarta Havet som krävde visum.

Pengar och bankomater

Ett annat orosmoment som var obefogad var bankomater. Sådana finns fler än 13 på ett dussin överallt i alla samhällen, dessutom kan man göra det på engelska och alla kort gäller. Enda gången man behöver växla kan vara vid gränsövergångar för att betala konstiga men riktiga avgifter så man bör förse sig med kontanter i Euro eller Dollar. Vi blev stoppade två gånger i Ryssland av polis men med fem Euro i passet släpptes vi raskt. Vägarna i Ryssland är något bättre än i Ukraina och trafiken lika minimal. Överhuvudtaget är det lite biltrafik runt Svarta Havet. Det var först då vi kom in i det gamla Europa vi upplevde trafikkaoset. Oftast kändes det som att köra bil i Norrland, städerna undantagna, där är det hysteriskt.

Rysslands Svartahavskust

Första natten i Ryssland var ett mastodonthotell i typiskt sovjetisk betongarkitektur. En rysk semesterort med kvarteren i exakta tråkiga fyrkanter men med en fantastisk strandpromenad med massor av härliga restauranger. Kvällen avslutades med en dans på den allmänna dansbanan. Vi var glatt överraskade. Staden heter Gelendzig och lär ha Rysslands största vattenlekpark

Biltjuvar gör sig icke besväret

Ett orosmoment innan vi anträdde färden var hur vår 4-hjulsdrivna stadsjeep skulle förvaras på nätterna. Det visade sig vara ett ringa problem för överallt finns möjlighet att förvara den säkert, i garage eller på bevakade parkeringsplatser. Det verkar vara det normala. Dessutom var denna i våra ögon så fina bil långt ifrån iögonfallande. Så många muskelbeemve, fläskvolvo, värstingmercior, lyxlexusar och italienska fullblod som Lamborghini och Maserati har vi inte någonsin sett i Sverige. Runt Svarta Havet visar man gärna upp sin framgång med att ratta en fin lyxbil. Självklart finns det gamla Trabant och Volgor också men bilparken är förvånansvärt modern.

Lyxboende

Då vår budget var typisk svensk blev det inga lyxhotell utan vi hamnade oftast på 2-3 stjärnig standard, men alltid rent och snyggt. Skulle tro att genomsnittspriset på allt boende ligger runt 600 kr för dubbelrum inklusive frukost och säker bilparkering. Spännvidden för vårt boende var mellan 35 och 1500 kr. En målsättning som ofta lyckades var att ha funnit bostad innan det blev mörkt. En trygghetsfaktor tycker vi. En typiskt svartahavsfrukost består av sex svarta oliver, en skuren tomat, några bitar vitt bröd och the. Kaffe får man begära in.

Vinter-OS

Fyra dagar var vi i Ryssland, varav tre stycken i Sotji som skall arrangera vinter-OS 2014. Av det såg vi inte mycket, då vi aldrig var i bergen fast de är nära. Sotji lär vara världens längsta stad ca 150 km utefter kusten med ungefär 400 000 invånare. Centrum är som ett centrum i väst med Dior, Gucci och Armani uppblandat med traditionellt rysk kommers. De yngre kvinnorna är väldigt uppklädda, välsminkade och har stylthöga stilletklackar. Männerna klär sig

mer som oss. Renhållningen på gatorna sköts av äldre kvinnor med stråborstar. I Ukraina/Jalta var det definitivt ålderspensionärer som skötte gatustädningen.

Militär aktivitet

Då det var tveksamt med den personliga tryggheten i Västra Georgien som bara låg 30 km bort, tog vi oss med färja till Trabzon i Östra Turkiet. Färjan hittade vi genom att gå in i det vi trodde var officiella byggnader i Sotji och fråga om någon kunde engelska. På två timmar fann vi en kvinna som hjälpte oss att finna färjan och biljettkontoret. Avgången var satt till klockan 10 men vi kom iväg först kl 18.00. Kostnad 3 500 kr inklusive sovhytt frukost och bil.

25 Euro i muta och tre timmar behövdes för att komma in i Turkiet. En ”oblyg” tjänsteman hjälpte oss. Vi for direkt till Georgiska gränsen som vi i all villervalla tog oss igenom på under timmen. Många stämplat i passet på flera kontor men trevlig gränspersonal.

Pappersexercis

Värt att tänka på inför en sådan här resa är att ha alla papper i ordning. Vi hade med håslagens hjälp tagit bort en siffra på bilens registreringsbevis vilket höll på att stjälpa hela resan. Som tur var hade vi en kopia som vi letade fram och med det nöjde sig den nitiske tullaren. Ha kopior på alla dokument och minst två bankkort. Man är nästan noggrannare att kolla bilens papper än våra egna pass. Att nyttja och läsa allt vad man kommer över särskilt på Internet är ovärderligt. Visst kan man ha viss hjälp av motororganisationerna men rent generellt är dom dåligt uppdaterade på Östeuropa. Glöm inte att låna reseböcker på biblioteket.

Vinets vagga

Georgien har några bra vägar men många dåliga. Befolkningen är väldigt trevlig och mycket västorienterad och än mer har den väl blivit efter blixtkriget med Ryssland nu i höst. Vi undvek de norra delarna av landet utan höll oss mellan Batumi-Poti-Tbilisi. Höga berg och djupa dalar, många vattenfall samt massor av kreatur efter vägarna. Vi missade det mest sevärda, grottstaden Vardzia från 1100-talet med 50 000 invånare på grund av urusla vägar och då menar vi verkligen katastrofalt dålig väg. Vägen Batumi österut ser fin ut på kartan men är sämre än en stridsvagnsväg. Ta vägen Poti österut mot Tbilisi istället och leta er sedan ut ur landet till Turkiet via någon gränsövergång i bergen eller genom en snabbstickare in genom Armenien (visum?) och staden Gyumri. Det här är bedårande vackra trakter. Vi trivdes fint i Georgien, fick följa med hotellvärden och fiska middagen, maten och vinet står högt i Georgien som lär vara vinets vagga. Födelsedagskalas på lokal hamnade vi också på där man verkligen drack varandra till och dansade natten lång. Staden Borzomi är en pärla värt att bo i. En baksida är att drink&drive är en naturlig företeelse här, man skakade på huvudet då vi tackade nej till den jättekaraff vin vi bjöds på vid ett lunchuppehåll.

Checklista bra!

I Georgien höll det på att sluta illa då en av oss glömde pass, kort och alla pengar på hotellet och upptäckte det först på eftermiddagen 20 mil bort. Var bara och vända och fara tillbaka med hjärtat i halsgropen. Hotellpersonalen förstod inte vår oro för på detta hotell har det aldrig förekommit en stöld. Efter detta gick vi varje morgon igenom en checklista innan vi for vidare.

Turkiet är torrlagt

Efter fem dagar i Georgien återvände vi till Turkiet men först efter att ha bunkrat fyra lådor georgisk champagne som är en omtalad läckerhet. Turkiet har utmärkta vägar av

motortrafikstandard halva kuststräckan. Sedan blir det böljande serpentinvägar med korsande trafik av sköldpaddor och tvärstopp av galna skällande hundar men utmed ett bedårande vackert panorama efter nästan hela kusten. Här är det alkoholfri zon då vi är i muslimskt härad, inte ens en pilsner finns att uppbringa. I Turkiet börjar sandstränderna och semesterorter dyka upp ju närmare Istanbul vi kommer.

Vackra blå ögon

Vi bor några nätter i Sinops och Amasra och blandar oss med de turkiska semesterfirarna som alla vill prata med oss och tycker vi har vackra blå ögon. Vi gör några avstickare inåt landet. Värda att besöka är Usongöl på 1000 meters höjd med sin vackra sjö och minaretförsedda moské i blickfånget och det som ett svalbo fastklustrade klostret Sumela, bägge ganska nära Trabzon. Innan vi tog motorvägen genom Istanbul in i "gamla" Europa stannade vi till i den medeltida praktstaden Safranbolu och köpte som sig bör en vacker promenadkäpp i Devrek, promenadkäpparnas Mecka. Vi sov i en förort till Istanbul och gick på kebabrestaurang och åt en underbar kebab väsensskild från de svenska varianterna. Totalt alkoholfritt även här. Problemfritt tog vi oss över en av broarna vid Bosporen och efter ett tjugotals motorvägsmil var vi återigen i Europeiska Unionen då vi passerade gränsen till Bulgarien.

Volvo och Scania-Vabis.

Med glädje och stolthet finner vi att de två svenska bilmärken är mycket vanliga utefter hela vår rutt. I flera länder ser vi fler av dessa två än av andra märken. En hel del bilar av för oss okänt fabrikat finns också varav många är äldre och rena miljöbomberna. I Turkiet är Mercedes kung.

EU:s bekväma gränsövergångar

Gränsövergången gick väldigt enkelt. Resten av landsgränserna i Europa märker man knappast, möjligen finns fortfarande någon stat som kräver en mindre summa och något märke att fästa på vindrutan men oftast räcker det att minska ner farten till 30 och bara köra igenom. Inga stämplor, bistra miner, ifrågasättanden och mutor. EU har sina fördelar. GPS fungerade men lurade oss rakt igenom både Bukarests och Berlins centrum förmodligen för att vi inte ställt in den rätt.

Berömda badorter

Vägarna i Bulgarien och Rumänien är acceptabla och leder oss till väldigt fina städer, badorter varav många är välkända i Sverige. Vi bodde bl. a. i Sozopol och Nezebar och avvek från Svarta Havet i Constanta i Rumänien. Här prövade vi även på att bo i privata hem vilket vi upplevde som väldigt sympatiskt. Vi fick fixa frukosten själva men några svarta oliver o ett vitt bröd kan man ju alltid köpa.

Trafikintensivt

Färden genom Europa mot Sassnitz är jobbigare och längre än man tror om man som vi väljer att inte köra motorväg. Tveksamt är om det är säkrare eftersom de regionala riks- vägarna ofta är smala och hårt trafikerade av tung trafik. Men man får ju se mer av länderna och har man inte bråttom så är det väl ok. Som svensk glömmer man lätt att Europa är tätbefolkat innebärande att de små prickarna på kartan inte är i Strömsunds, Skövdes eller Perstorps storlek utan kanske har 200 000 invånare. Dessutom ligger prickarna tätt.

Gamla medeltidsorter lever upp

Både Bulgarien och Rumänien och förmodligen också andra gamla Öststatsländer har städer och stadskärnor som med hästlängder överglänser både Gamla Stan och Visby. Vi har nu lärt

oss att de forna kommunisthärskarna inte rev utan bara lät bebyggelsen förfalla. Idag satsar de nya demokratierna stora summor, bland annat med hjälp av EU på att totalrenovera sina "pärlor". Till exempel var Sibue i Rumänien Europas kulturhuvudstad 2007. Andra fina städer som vi nattade i var Sighisoara i Rumänien, Kecskemet i Ungern, Nitra i Slovakien, Görlitz och Stralsund i Tyskland.

1 500 kr om dagen

Efter 35 dagar, omkring 1000 mil och drygt 50 000 kr hade vi fullbordat trippen. Ca 1 500 kr om dagen för två personer inklusive allt. Oftast åt vi bara två lagade mål om dagen om vi räknar frukosten som ett. Det blev ofta frukt, glass jordgubbar, godis eller något enkelt mitt under dagen för att nästan varje kväll äta ett riktigt mål mat oftast med lokal prägel. Vi undvek turistmenyerna. Vi drack ingen alkohol mer än prisvärd skumpa och öl. Vi varken gick upp eller ner i vikt.

Dieseln var inget problem, vi tankade med bankkort på bensinstationerna som det finns fler och finare av än i Sverige, oftast med någon form av servering. Bränslet var perfekt, plasthandskar vid pumpen om man tankade själv och servicenivån var hög. Priset var alltid lägre än i Sverige möjligen med något undantag.

Vad? Att minnas.

Hela maj månad då våren och sommaren uppfyller vår kontinent har vi upplevt, hur man i Ukraina och Ryssland plöjer med häst på ena åkern medan man på den andra brukar amerikanska monstermaskiner, förmodligen något multinationellt företag som köpt mark. Alla vårblommor är desamma som i Sverige, småfåglarna likaså. Små grå låga stugor utefter vägarna i Ukraina, alla bundna husdjur på vägrenarna i jordbrukslandskapet, hysterisk biltrafik i Kiev, otroligt färggrant blomstersmyckade kyrkogårdar i Polen, Ukraina och Ryssland till ett förfall av desamma i Turkiet, bemannade järnvägsövergångar, utsmyckade busshållplatser, korrumperade tjänstemän, välkomnande ortsbor, ryska scarlettgummor, turisternas och guldtänderna Jalta, jordgubbarnas Sotji, de vindlande vackra Georgien, de vägkorsande sköldpaddorna i Turkiet, de återrenoverade städerna i Östeuropa och inte minst Svarta Havet självt är bara några bland de minnen vi har med oss upp genom Sverige till Frösön som vi utgick ifrån. Nu är vi rikare på minnen men fattigare på pengar. Och det är det värt.

Vill Du ha mer information om vår resa är du välkommen att ringa +4663129898 eller +46706675022 eller
meila: finn.cromberger@telia.com, så skall vi försöka svara.

Har även skrivit ihop en dagbok som finns bilagt detta dokument. "Med bil runt Svarta Havet våren 2008"

31 december 2008

Finn Cromberger

Dagbok

Med bil runt Svarta havet våren 2008

En beskrivning dag för dag över vårt äventyr (med ett antal smärre felaktigheter). När vi skriver priser menar vi för två personer

Nattfärja Karlskrona- Gdansk

Dag 1 Gdansk-Lublin ca 60 mil hyfsat bra vägar, norrlandskvalitet, ojämn asfalt, hetsig o snabb trafik Bodde på motell, trevlig personal, god mat och öl. 430 kr.

Dag 2 (Lublin- Luck) besökte vi den fantastiska stadskärnan i Zamosc för att sedan passera gränsen vid Chelm som är en gräns för andra än bara ukrainare och polacker. Se upp med det. Övernattade på ett nybyggt motell i Luck för 630 kr inklusive middag med öl. Busskurerna är kulturella smycken med sin mosaikbeklädad. Kossor får getter, hästar o höns intar sina måltider efter vägrenarna där vi hemma använder gräsklippare. Alla järnvägsövergångar har sina egna "bomfällare" som verkar bo i egna små hus med blommor o gardiner vid övergångarna. Pengar tog vi ut i automat som kunde engelska. Det verkar finnas många bankomater. Ukraina verkar vara rena plattlandet, bördig jordbruksbygd med bebyggelsen som ett pärlband efter vägen. Husen är små och oansenliga men det syns att pengar börjar komma in på alla nybyggnationer. De gamla kolchosernas byggnader står kvar men verkar inte sällan vara övergivna. Vägs skyltarna är svårlästa och fåtaliga men här o där ser man en läsbar skylt till de största städerna. Ulla solade och jag sprang en mil på em.

Dag 3 Luck till Kiev. Regn o kallt. Svårt, nästan omöjligt att hitta genom städerna utan att köra fel men trägen vinner, det är bara att fråga sig fram så lyckas man till slut.

Bensinstationerna är ofta nya har hög standard och accepterar bankomatkort. Han kan man en ta en fika eller till och med en sup och ofta någon lättare maträtt.

Nästan omöjligt att hitta hotell i Kiev då man inte ser några igenkännbara hotellskyltar. Sen är trafiken snabb och hysterisk tyckte vi. Man väjer inte gärna för en vilsen turist. Vi hittade till slut ett hotell i en flodbåt för 1500 kr. Dyrt, men hotellet var fint och låg mitt i centrum.

Stående inslag i stadsbilden är att "alla" röker överallt och att man gärna flanerar med en öl i handen på de breda avenyerna. Storstad, mastiga sovjetbyggnader, krigsmonument, snabb o tät trafik, breda gator och en fräsch bilpark, mycket ungdomar på gatorna. Utmärkt mat men i rökig miljö. Två fina kupolkyrkor hann vi med.

Dag 4. Kiev- Mykolajiv, ca 50 mil, Jättesvårt och jättestressigt att hitta ut ur Kiev söderut, obefintlig skyltning och en enorm trafik där hela vägnätet verkade vara under ombyggnad. Vi hade faktisk hjälp av vår gamla hederliga Silvakompass för att ha koll på väderstrecken. Utmärkt ukrainsk motorväg söderut mot Odessa och Krim. Odessa brydde vi oss aldrig om då vi bävade för trafiken. Mycket poliser ute efter vägen men vi håller hastigheten och kör lugnt. Bor på ett rosafärgat nytt motell av god standard där vi äter en grillbuffe. Totalt pris 800 kronor. Kallt väder +5 i Kiev och +13 där vi bor.

Dag 5. My....- Evapatorija ca 40 mil, på Krim. Hyfsade vägar och lite trafik Hittade ett sunkigt boende mitt i centrum för 500 kr. Naturligtvis obefintlig skyltning, det är bara att köra runt och leta. Staden har inget förutom, ryskt förfall att erbjuda. Kommunistisk diktatur har förhindrat en utveckling o välfärd i nästan 70 år vilket verkligen syns överallt. En spirande markandsekonomi och personligt engagemang syns i de försök till stadsförnyelse som pågår. Här såg vi att Swedbank är etablerad. Det var kul. Vi besökte en proper Succirestaurang och deltog i en släkträff med både borcht, rå fisk och vodka samt avslutade med dans. Vi kände

oss verkligen välkomna. Folk är jättenyfikna, turister från väst är nog en sällsynt förekomst. Frisören tog 30 kr för att klippa mig (herre) Gav rikligt med dricks

Dag 6. Eva....- Jalta. Vi måste nyttja en polis som guide för att hitta ut ur stan men sen blev det lätt att hitta Jalta. Vägskyltarna är ofta på vårt alfabet. Vidunderlig utsikt och bra väg, lite trafik och många besöksmål. Vi nöjde oss med den stora f.d. hemliga flottbasen Balaklava och den verkliga turistfällan, ett litet sagoslott på en bergstopp invid havet. Alla har någon gång sett motivet. Köper jordgubbar av en guldtandad kvinna och tar oss lätt in i Jalta och ett centralt hotell. Lite dyrt men ok. Ägnar kvällen åt att promenera strandpromenaden bland tusentals andra turister, mest ryssar. Äter gott o lyxigt

Dag 7. Jalta. Besöker slottet för Jaltakonferensen 1945. Går på McDonald o köper en Big Mac för 18 kr och äter den nedanför Leninstatyn granngårds. Flanerar på strandpromenaden som är jättelång, jätteberömd och är fylld av restauranger, fina affärer och turister och njuter av värmen som är i antågande. Kortbyxor från o med nu. Många sitter och fiskar ser vi. Andra står och solar ingen badar. Vattnet är kallt det är bara den 10 maj.

Dag 8. Jalta-Kerc, ryska gränsen ca 30 mil. Gles trafik bra väg, men slingrigt och vackert. Första och enda punkteringen på hela resan. För övrigt det enda missödet överhuvudtaget. Pyspunkan upptäcktes 200 m från en verkstad som fixade det hela trots söndag på en timme för 75 kr. En spik var orsaken. Vi fick en störtskur över oss. Kerc blev en positiv överraskning med en fin bilfri esplanad, vacker belysning fina planteringar, vacker gatubeläggning och vackra renoverade hus. Lenin stod staty här, Stalin såg vi inte till mer än i Georgien. Väldigt lite trafik kanske pga. söndag. Bra boende, centralt och under 500 kr. Vi ackorderade alltid om priset och fick ofta ner det. Mest för sakens skull. Vi lämnade nästan alltid bra dricks. På kvällen träffade vi ett par, bäge jurister i stat eller kommun, hon engelsktalande. Dom bjöd på brinnande shots av starkare slag. Vi diskuterade perestrojkan och var till viss del överens. Kvällen fortsätter till stadens högsta berg där champagne intas i mängd för att sedan fortsätta ner till hamnen och långt ut på en pir där ännu mer champis dracks och glasen krossades på ryskt maner. Två ifrågasättande poliser avvisades enkelt av vår manliga vän. Sent blev vi hemkörda av en i våra ögon kraftigt berusad man. Gästfriheten är överdådande. Tack Anthony och Kate. Morgondagen blir bilfri för den av oss som gärna skålade för mycket. Ulla får köra!

Dag 9. Kerc i Ukraina- Gelendzig i Ryssland. Ca 30 mil. Färja som vi inte beställt plats på för 400 kr. Blott sex avgångar dagtid. Vi for kl 13.15 och är över på 45 minuter. Efter två timmars tragglande med tullen och massor av kontroller av bilen och våra papper inser vi att det är muta som gäller. Fem Euro räcker så är vi igenom. Språket och alfabetet är ett hinder. Dom verkar inte begripa ett ord engelska eller så låtsas dom. Vi måste köpa ett miljömärke för 80 kr men som alltid finns växlingskontor i närheten. Den ryska kustvägen är av överraskande god kvalitet, nästan som i södra Sverige. Vägvisningen är bra, liksom tempot i trafiken. Mycket poliskontroller vi blev stoppade två gånger men har nu alltid en 5 USdollar- eller Eurosedel instucken i passen och det funkade utmärkt. Första sovstoppet blev som redan bestämt vid visumansökan i semesterorten Gelendzig i ett stort betongkomplex. Det luktar Ryssland lång väg. Men när vi hittar strandpromenaden blir vi lyckliga. Underbar promenad med fina mysiga restauranger med god lokal mat. Vi avslutar med utomhusdans och letar oss sedan hem och upptäcker ett belyst litet Eifeltorn på strandpromenaden. Det finns många fina prydnader. Bilen står säkert bevakad på hotellområdet. Vi var den enda bilen. Hotell, visum och försäkring var förbetalt genom vår finska resebyrå, 537 € för tre dygn i Ryssland.

Dag 10-11-12 Gel....- Sotji ca 23 mil på slingriga men bra vägar. Stannade efter vägen och intog en fantastisk sopplunch. 80 kr för två. Svårt att hitta vårt förbeställda hotell pga ett våldsamt regnväder men efter en timma lyckades vi gissa oss fram efter att ha frågat minst 10 personer. Hotellskylten är på ryska och svårsläst för oss. Det var mörkt innan vi hade bokat in. Gränsen till Georgien är kanske stängd, vi försöker kolla med vår finska resebyrå men dom vet ej. De vi frågar på stan verkar vara osäkra också så vi beslutar att föröka hitta en färja över till östra Turkiet. Efter mycket sökande får vi hjälp att köpa biljetter till morgondagens färja och hittar färjeläget som ligger mitt i centrum. Mycket folk sitter efter kajerna och fiskar, vi ser många fina lyxiga båtar/lustjakter. Färjan kostar 3 500 kr totalt med bil, sovhytt och frukost. Dagen ägnas åt att besöka centrum och flanera utmed den fina strandpromenaden fylld med kommers och soldyrkare och turister. Ingen sandstrand utan grusstrand. Bergen och OS-förberedelserna missade vi då vi fick sitta hela dan och passa på vår färja som inte icke förrän kl 18.00 när tidtabellen sade 10.00. Ingen information gavs utan vi och alla andra fick sitta och vänta. På kvällen dag två hade vi turen att hitta en liten bykrog där ägarens son kunde engelska, han var tennisproffs sa han. Familjen flyktingar från Georgien och vi fick en målande beskrivning av situationen . Vi fick även tillfälle att prova den lokala maten både den ryska och georgiska så vi fick små portioner av många maträtter och så drack vi gott vin till. Dom tyckte vi kunde bila in i Georgien men vi hade redan beställt färja. Klädkodexen i Ukraina och Rysslands större städer här borta är hos de yngre kvinnorna, höga stillettackar, paranta häftiga strumpor, ofta knäkort eller snäva jeans. Topparna framhäver ofta figuren, många är slanka, sminkar sig mer än i Sverige. I Sverige skulle man vara festklädd om man gick så. Männen är mer klädda som vi. Den äldre befolkningen har hucklen mörka klänningar och männen mörka ofta gamla slitna kostymer precis som vi är vana från bilder. Gatustädningen i Ukraina sker av pensionärer och i Ryssland av äldre personer. Man använder kvast o skyffel. Tyvärr såg vi en hel del gamla som hade det väldigt fattigt, de tiggde vilket känns beklämmande. Citykärnorna är väldigt rena, fina och prydda med mycket växtlighet som ofta är effektivt belyst på kvällarna. Vi kände oss trygga och säkra och promenerade runt en hel del även kvällstid. Nattetid testade vi aldrig, då sov vi. Att ta sig ur Ryssland var enkelt, tullen tittade knappt på våra papper. Vi var två bilar på färjan som säkert tog 150 st . Vi åt ombord och sov gott i vår hytt.

Dag 13. Trabzon, Turkiet - Poti, Georgien ca 30 mil. Båten var framme kl 04.00 men vi släpptes inte i land förrän kl 08.00. Tre timmar och en muta på 25 Euro krävdes. Vägarna österut i Turkiet är utmärkta, motorvägsstandard och löper utefter havet, teplantager insprängda bland hyreshusen och annan bebyggelse. I Rize åt underbar kebab för 60 kr. In i Georgien tog vi oss på en timme efter en massa kutande hit och dit och en massa stämplat i passen. Dom var noggranna med bilen. Väldigt trevliga. Man håller på att bygga om tullövergången därav stöket. Bra väg utmed havet, lite trafik. Vi är nu uppe i ca 500 mil och såg vår första trafikolycka, två bilar som krockat. Hua! Väldigt mycket kor efter vägarna som även har vägvisare med våra bokstäver. Vi sover över i Poti landets tredje största stad på stadens lyxhotell, i en av sviterna för allt annat var fullt påstod dom. Fint och lyxigt med mycket god mat för en kostnad under 1000 kronor men vi hade inget val då det börjat mörkna. Vi prutade till oss en flaska skumpa.

Dag 14 åker mot huvudstaden Tbilisi på bra väg . Fint o vackert landskap stannar och köper lite hemslöjd, några träpallar. Upptäcker till vår förskräckelse att jag glömt pass. bankkort och pengar någonstans. Räknar ut att det är på hotellet. Vänder och hastar tillbaka 20 mil. Allt finns kvar och vi blir jättelyckliga. Hädanefters checkar vi alltid av mot en checklista varje morgon innan vi far vidare. Vi fortsätter söderut mot Butami för att därifrån åka österut mot Tbilisi för den vägen ser lika fin ut på kartan. Innan kvällen börjar vi leta hotell men

finner inget. Vi frågar och alla säger att längre fram finns ett, men vi hittar det inte. Till sist får vi hjälp av en ung lärarinna och hennes lite påstrukna far att hitta ett. Det är en liten by med en enkel bensinstation, affär och kafé. I huset finns ett acceptabelt boende för endast 30 kr. Vi slår till. Sen får vi följa med på fiskafänge i bergen och ta upp öring ur en damm, köpa den av en gammal gumma för jättebilligt och till sist tillagas den av bykrögaren och äts upp nersköld med en flaska gott vin. Vi blir verkligen väl omhändertagna och känner oss trygga för nu är vi på riktiga landet, i en vacker dalgång omgiven av höga berg. Vi sover gott och äter frukost på kaffeet dagen därpå, samt köper en chokladkartong till den unga engelsktalande lärarinnan och hennes far. Vi väcker upp dom fast klockan är 10. Det syns att det var fest i går. Deras hus är stort och välmöblerat. De gillar oss men inte ryssar märker vi.

Dag 15. Vi fortsätter österut mot grottstaden Vardzia som väl egentligen var det enda vi tänkt se i Georgien. Vägen börjar i dur men slutar i moll. Vi får hålla en hastighet under 20 km och tar oss fram genom serpentinkurvor, vattenfall och grustag. Vi når 2000 metersnivån och ångrar bittert att vi inte vände tidigare. Efter 10 timmar är vi igenom, glada nöjda och ändå tacksamma för att vi inte vände för det var jättevackert. Vi är så upprymda och vi glömmer att vara noggranna med kartläsningen att vi missar grottstaden. Till slut ger vi upp Vi bor över i Bordzomi i ett gammalt fint träpatricierhus från tsartiden nu drivet av två härliga damer. 360 kr. På kvällen går vi på krogen och hamnar bland två sällskap det ena är ett tjejgäng det andra ett födelsedagsgång. Levande musik, mycket dans och en hel del dricka. Alla vill bjuda och vi kan inte med att säga nej men sväljer väldigt försiktigt. En helkväll för oss och de andra också tror vi. Ett gästvänligt folk som ofta påtalar att dom är ett fritt folk och inte är särskilt förtjusta i Ryssland.

Dag 16. Bordzomi- Batumi, ca 40 mil Vi kör över Poti, Batumi är landets 3:e stad och är västerlunds/caribisk tycker vi. 450 kr för hotellet som är bra. Här träffar vi en hel kader internationella valövervakare för det är kommunval i Georgien. Vi flanerar på kvällen och förundras över den väldiga marknadsverksamheten som pågår överallt och som säljer allt. Vid mörkningen upphör den och gatorna ser ut som vanliga gator igen.

Dag 17. Batumi- Uzungöl i Turkiet ca 25 mil. Denna ort som finns avbildad i varje turkiskt hem ligger som en juvel på 1000 meters höjd och är oändligt vacker. En liten bergsby som är väldigt populär att besöka. Vi bor bra och billigt 250 kr men får fixa frukost själva. Går till den lokale bagaren på morgonen, blir bjuden på te och ser hur brödet bakas. Vi besöker moskén, köper flytande honung i bergen och springer en mil. Här njuter man. På kvällen får vi hjälp av ett par från Istanbul att välja rätt lokal mat. Gott. Här är det spritfritt.

Dag 18. Usangöl – Sumelaklostret – Tasica ca 20 mil. Sumelaklostret som ligger klistrat som ett svalbo högt uppe i berget efter bergsväggen borde vara en omöjlighet. Grundades på 300-talet och är sevärt. Sen utefter kusten och hittade ett strandnära boende för 300 kr med frukost. Åt en middag invid vid havet för 120 kr och dricker sedan ett glas champagne i solnedgången.

Dag 19. Ca 50 mil västerut efter havet på mycket bra vägar. Turkiet har högkonjunktur ser man, det är byggkranar överallt och mycket ny fin bebyggelse. Trafiken är fortfarande måttlig och håller bra hastighet. Vi bor i en liten stad väster om Samson på ett hotell som ligger just vid havet. Kostnad 250 kronor. Äter på lokala bykrogen för 50 kr, middag för två utan öl som inte finns. Träffar tre unga lärarinnor som verkligen vill öva sin engelska. De är amatörmålare och har sin första utställning i morgon och låter oss få tjuvtitta . Vi får tom en tavla av dem.

Dom bjuder hem oss och vill verkligen att vi skall följa men vi måste tyvärr tacka nej. Det är mörkt ute men vi känner oss trygga hela vägen hem. Idag har vi badat i havet +18 grader i vattnet tror vi. Idag såg vi ett storkpar som byggt sitt bo på taket av en moské. Kändes kul.

Dag 20. Till Cisne ca 30 mil på asfalterade, smala, krokiga, jobbiga men oändligt vackra serpentinvägar, väster o Sinop som är en fin turistfälla på en halvö. Orkade inte fram till Amasra som var målet för dagen. Utefter den vackra jobbiga vägen som är lite trafikerad fick vi väja för kor, åsnor, får, hundar, igelkottar och sköldpaddor. Vi blev hindrade och stoppade av en flock galna hundar vid en soptipp vilket kändes kymigt. Ett böljande vackert jordbrukslandskap, växlande med skogsklädda höjder. Köpte körsbär efter vägen. Jättebjörnlöka, Ginst, smörblommor, prästkrage, klöver mm känner vi igen. Bor bra för 250 kronor på ett litet hotell som ligger vid havet. Vi äter middag och frukost på stranden.

Dag 21 och 22. Cisne-Amasra, 7 mil, på krokiga asfalterade serpentinvägar. Amasra, ett semesterparadis på en halvö är som en västerländsk semesterort vid Medelhavet, på gott och ont. Här blev vi två dagar, Bor på fint hotell vid stranden solar badar och äter samt köper krimskrams. Vi var på finaste fiskrestaurangen och kom in efter en timma och fick en far med dotter från Ankara som bordsgrannar. Mycket trevliga. Åt ungspanerad småfisk för 150 kr portionen, var inte värt priset. Sv. havet är nog fiskfattigt därav priset. Strosade hem i månskenet, lyssnande på den turkiska musiken från alla "hak" efter strandpromenaden. Har förstått att många turkiska svartahavsbyar har samma problem som våran västkust proppfullt med folk på sommaren och ganska tomt vintertid. Många tomma fönster under lågsäsong. Många turkar såg att vi inte var turkar utan kom fram och frågade var vi kom ifrån och vad vi ansåg om Turkiet. EU-frågan är stor.

Dag 23. Amasra- Istanbul. Ca 30 mil, från början vanlig väg sen superb fin motorväg. Vi svänger av till Saffranbul, finns förmodligen på världsarvslistan och är en fin gammal handelsstad samt gör även en avstickare till Devrek, promenadkäpparnas stad. Bor dyrt i en förort till Istanbul för 800 kr och äter en gudomligt god kebab utan öl naturligtvis. Idag ser vi bilolycka två, en singelolycka.

Dag 24 och 25. Istanbul- Suzopol i Bulgarien, ca 45 mil. Tar oss över en av broarna över Bosporen och far vidare på motorvägen mot EU. Har aldrig sett så många byggkranar på en gång som i Istanbul. Mycket men civiliserad trafik som glesas ju närmare Bulgarien vi kommer. Gränsövergången enkel möjligen en liten avgift o ett märke att sätta på vindrutan. Sozopol är en fullträff för solhungriga och kulturhistoriskt intresserade då staden är gammal och under restaurering. Runt hela Svarta havet finns mängder historiska minnen från den tid greker och romare var här och handlade alltså flera tusen år gamla lämningar. Vi bor privat hos tant Anastasia, 73 år för 275 kronor. Vi badar, solar, äter glass och dricker pilsner eller vin och känner oss som riktiga turister.

Dag 26. Sozopol- Necebar, ca 6 mil. Necebar är 300 % större än Sozopol. Vi krånglar oss in i stan med bilen och fickparkerar vid hotellet som kostar 800 kr ink mager frukost. Bägge orterna är fina, gamla romerska besittningar som varit fiskeläger flera hundra år till att nu leva på turism. Necebar är mycket större och mer välutvecklat för turismen men Sozopol känns mer äkta. Bra bad på bägge. Necebar har så mycket som 80 kyrkor (medeltida och äldre) varav ca 40 är intakta. En märklig upplevelse är att var man än går så stöter man på en kyrka eller kyrkoruin.. Vägvisningen i Bulgarien är på bulgariska och det alfabetet begriper vi inte men med GPS:en som återigen fungerar så blir det enkelt. Fast vi släpper inte papperskartorna för dom är roliga och ger en god information om landskapet. Vi arbetar aktivt med pennan på

kartan så vi ser hur vi färdas. Vägarna i Bulgarien där vi färdas är av god kvalitet. EU verkar satsa stort på dem ser vi på alla EU-skyltar.

Dag 27. Necebar – Eforie Syd i Rumänien, ca 15 mil på bra vägar. Vi märker knappast gränsövergången. Vi bor i en av många berömda badorter strax söder om Constanta. Vi tyckte inte om den förutom det utmärkta boendet vi hittade i ett nybyggt privathus. Det verkar vara alldeles för tidigt på säsongen. Vi hittade en bra restaurang vid havet så att vi kunde avnjuta vår måltid med havet som bakgrund för i morgon lämnar vi Sv. havet. Vi rundade inte Svarta Havet till 100 % då vi inte körde biten Constanta- Odessa. Vi hade för bristfällig information om denna bit av havskusten. Floder, broar, färjeövergångar, vägar mm var det osäker information om innan vi lämnade Sverige. Kanske vi måste igenom Moldavien och dit hade vi inte visum.

Dag 28 och 29. Constanta-Bukarest-Sibiu ca 50 mil på godkända vägar. GPS:en är förmodligen fel inställd för den visar oss in och genom Bukarest. På vår papperskarta ser vi att motorväg runt staden redan byggdes 2005. Vi såg i varje fall diktator Ceausescus jättepallats mitt i centrum. Det är lite stressigt att ta sig igenom dessa jättestäder. Vi råkade ut för samma sak i Berlin. Man måste lära sig sin GPS. Sibiu var Europas kulturhuvudstad 2007. Medeltida stad som till stor del är totalrenoverad till en pärla i italiensk 1600-talsstil. 150 000 invånare med ett bilfritt city. Hittar hotell på fjärde försöket för 450 kr. Första stället vi har haft lite problem med att hitta hotell. Vi måste byta boende dag två med fick tips av hotellpersonalen om ett B&B- boende bara några hundra meter bort. Helt nytt i en stor villa och helt möblerat med IKEA saker. För 500 kr fick vi ett jättelyxigt boende och en väl tilltagen frukost med nybakat bröd då ägaren var bagare. Bästa boendet på hela resan. På kvällen åt vi en fin middag på en av torgets många restauranger för 200 kr samt tillsammans med över ett tusen andra deltog i en fest som hyllade vårens ankomst. Då vi befinner oss på gammal habsburgsk mark är allt väldigt tyskinspirerat och många kan tyska. Många städer har även två namn ett på tyska och ett på rumänska.

Dag 30. Sibue- Kecskemét i Ungern, ca 45 mil. Bra hotell, enkelt att leta sig till, 65 €, och mat för 200 kronor. Tidigare har vi sett många lösa hundar och katter efter vägarna, även döda men det har nu upphört. Däremot ökar trafiken hela tiden. En mycket trevlig stad med en fin gammal arkitektur som är välbevarad. Vi såg jättefina hus i Art Decor. En mycket lummig stad. Här njöt vi verkligen av all blom- och trädprakt.

Dag 31. Kec...- Nitra i Slovakien. Ca 40 mil på omvägar då vi undviker motorväg och kör långt från Budapest. Nitra är en liten stad i Europa men större än Östersund. En promenadvänlig stadskärna med hotell för 60 € mitt i centrum.

Dag 32. Vår GPS "Stina" säger att vi har 95 mil till Stralsund om vi undviker motorväg. Det skall ta 13 timmar säger hon. Vi börjar köra efter de förutsättningarna så får vi se vad som händer. Trafiken är som i Sverige med att man även ser gående som trafikanter och inte bara som hinder. Kyrkogårdarna har även blivit prydligare. Här har man förmodligen kyrkogårdsvaktmästare. Det har man inte i Georgien, Turkiet, Bulgarien och Rumänien. I Ungern och definitivt i Polen, Ryssland och Slovakien finns dom.

Dag 33. Nitra-Görlitz i Tyskland invid polska gränsen ca 50 mil på rikt trafikerad väg. Känns lite farligt ibland då vägen är smal, spårig och många kör fort. Mycket lastbilar. Efter denna vägsträcka såg vi för enda gången några kvinnor som vi tror är vägprostituerade. De var inte många kanske 3-4 stycken. Görlitz är en vacker gränsstad nyrenoverad och fylld med fina

praktfulla gamla kulturbyggnader på den tyska sidan och med gammal kommunist/öststatsbebyggelse på den polska sidan. Jättestor skillnad.

Dag 34. Görlitz till Stralsund, ca 65 mil. ”Stina” hittade inte ut ur Görlitz utan lurade oss så vi tappade två timmar genom att köra små-små grusvägar på den polska landsbygden. Sen hamnade vi på en helt nybyggd motorväg. Stannade och inhandlade lite souvenirer som trädgårdstomtar och svampar i betong. Vi tvingades in i Berlin och tog oss ut norrut mot Stralsund som vi nådde ganska sent. Bra hotell för 75€ och en god middag för 35€. Herrklippning för 90 kr . Stralsund är gammal svenskbygd, Gustav II Adolf står staty här. Är också en renoverad stad, härlig att vandra i. Gamla stan kan kasta sig i väggen.

Dag 35. Stralsund till Sassnitz max 5 mil. Här bunkrade vi upp bilen med billig alkohol, det fick inte plats med så mycket innan vi med färjan på fyra timmar tar oss över till Sverige för att så småningom nå hemmet på Frösön.

Frösön den 31 dec 2008

Finn Cromberger

Detta är en bilaga till dokumentet ”Det går utmärkt att bila runt Svarta Havet”

Vill du ha mer information är du välkommen att ringa +4663129898, +46706675022 eller mejla: finn.cromberger@telia.com